

نشرکات

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

مؤلف: محمدعلی، ۱۳۰۳ -

درس‌هایی از داورهای نفتی: ملی‌کردن و غرامت / محمدعلی موحّد. — تهران: نشر کارنامه، ۱۳۸۴.
۲۶۹ ص. — (کارنامه حقوق سیاسی و قضایی؛ ۲)

ISBN 978-964-431-039-3

عنوان دیگر: ملی‌کردن و غرامت.
واژه‌نامه.

کتاب‌نامه به صورت زیرنویس.

۱. نفت — صنعت و تجارت. ۲. نفت — صنعت و تجارت — قراردادها. ۳. نفت — قوانین و مقررات. الف. عنوان. ب. عنوان: ملی‌کردن و غرامت.

۳۳۸/۲۷۲۸۲

HD ۹۵۶۰/۵/م ۷۵ د ۴

م ۸۲-۸۷۸۶

کتابخانه ملی ایران

کارنامه حقوق سیاسی و قضایی

| درسهایی از داوری های نفیته |

• محمد علی موحّد •

تهران، زمستان ۱۳۹۳

درس‌هایی از داوری‌های نفتی
ملی‌کردن و غرامت
محمد علی موحد

ویرایش و تولید کارگاه نشرکارنامه

مونا سیف
عادل قشقایی

امور هنری و نظارت فنی کارگاه سپهر
عسل کاوسی، علی اصغر غنیمتی
طرح روی جلد حسن کریم‌زاده

مدیر هنری و ناظر مسئول محمد زهرایی

لینوگرافی، چاپ و صحافی سازمان چاپ و انتشارات

چاپ اول، ۱۳۸۴
چاپ دوم، زمستان ۱۳۹۳ ۱۶۵۰ نسخه

همه حقوق چاپ و نشر این اثر انحصاراً برای نشرکارنامه محفوظ است.
هرگونه استفاده از کتاب‌آرایی و عناصر آرایشی این کتاب اکیداً ممنوع است. همچنین هر نوع استفاده تجاری از این اثر یا تکثیر آن به هر صورت (چاپ، فتوکپی، کتاب صوتی و الکترونیک و نشر در فضای مجازی)، کلاً و جزئاً، ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

مراکز پخش و فروش:

پخش کارنامه، خیابان شهید باهنر (نیاوران)، شماره ۱۳۵، تلفن ۰۲۶۱۱۷۹۸۵، ۰۲۶۱۱۷۹۸۶ و ۰۹۱۲۶۴۳۹۱۵۱
فروشگاه بزرگ شهر کتاب با همکاری نشرکارنامه، خیابان شهید باهنر (نیاوران)، شماره ۱۳۷
تلفن ۰۲۲۲۸۵۹۶۹ • فکس ۰۲۲۸۰۸۱۹۲

نشرکارنامه: شماره ۱۰ کوچه فردانش، خیابان وصال شیرازی، تهران ۰۱۴۱۷۷۳۳۴۷۳، تلفن ۰۸۸۹۶۲۷۹۲

فهرست

۱۷	دیباچه
۱۹	مقدمه و طرح کلی بحث
۲۱	تعريفات
۲۵	گفتار اول : کلیات و سوابق ملی کردن
۲۵	پدیده ملی کردن در قرن بیستم
۲۶	ملی کردن و مصادره سنتی
۲۷	تفاوت ملی کردن و مصادره سنتی به لحاظ انگیزه و هدف
۲۸	ملی کردن اموال خارجیان
۲۹	مسائل حقوقی مرتبط با ملی کردن
۳۰	مفهوم سنتی مالکیت
۳۱	تحولات در مفهوم مالکیت و انواع مال
۳۲	خاستگاه غریزی مالکیت
۳۳	واکنش در برابر «ملی کردن»
۳۵	نخستین مناقشه بزرگ بر سر ملی کردن
۳۵	شیوع ملی کردن پس از جنگ جهانی دوم
۳۷	گفتار دوم : مصادره مشروع در حقوق جدید
۳۷	عدم تعادل موقعیت طرفین در قراردادهای سرمایه گذاری
۳۸	حقوق مکتسب و مسئله حاکمیت دولت
۳۹	بازگشت به تعریف ملی کردن و دو رکن عمده آن
۳۹	اشاره به حقوق امریکا و موضع رسمی وزارت خارجه آن کشور
۴۰	مصادره های انفرادی و مصادره های فراگیر

۴۱	تفاوت ملی‌کردن با مصادره کلاسیک
۴۲	مبنای حق ملی‌کردن
۴۳	اصطلاحات خاص حقوق امریکا
۴۳	نوع مصادره و تأثیر آن در میزان غرامت
۴۴	ملی‌کردن در هر حال جنبه مصادره دارد
۴۵	مسئله ملی‌کردن؛ تحول بسیار مهم حقوق
۴۵	برابری ملت‌های حاکم و اختلاف دیدگاه‌ها
۴۶	تقابل لیبرالیسم و سوسیالیسم
۴۹	اشاره به آرای «لیامکو» و «امکو»

گفتار سوم : شرایط چهارگانه مشروعیت

۵۱	شرط اول: مبتنی بودن بر مصالح عمومی
۵۲	ملی‌کردن و نفع طلبی
۵۲	اشاره رأی خمکو در این باب
۵۳	مصلحت عام: مفهومی غیر قابل تحدید
۵۴	اصل حسن نیت
۵۵	اشاره رأی امین اوایل در این باب
۵۶	شرط دوم: عدم تبعیض
۵۷	حکم «خمکو» در بحث از تبعیض
۵۸	تبعیض ناشی از طبیعت امر
۵۸	تبعیض علیه خودی در ملی‌کردن
۵۹	تبعیض علیه خودی در غرامت
۶۰	از دکتربین کالوو تا کنوانسیون اروپایی حقوق بشر
۶۱	پروتوکل مربوط به کنوانسیون حقوق بشر
۶۲	توسل به حقوق بین‌الملل در برابر کشور متبوع
۶۳	رأی لیتگو
۶۴	شرط سوم: لزوم انطباق با قوانین داخلی
۶۵	رأی «خمکو» در برخورد با مسئله مورد بحث
۶۶	شرط چهارم: التزام به پرداخت غرامت

گفتار چهارم : مصادره خزنده

۶۹	مصادره خزنده و فرق آن با اقدامات تنظیماتی
۷۰	نمونه‌های بیش‌تر از عملیات تنظیماتی در زمینه نفت
۷۳	نمونه‌هایی از دعاوی دیوان داوری ایران-امریکا و مفهوم مصادره خزنده
۷۵	اشکال مختلف اعمال محدودیت
۷۵	قراردادهای حمایت سرمایه‌گذاری
۷۶	مصادره خفی و شرایط تحقق آن
۷۸	اشکال مختلف مصادره خزنده

۷۹	ملاک وقوع مصادره
۸۰	تاریخ مصادره و اهمیت آن
۸۳	گفتار پنجم : التزام دولت به خودداری از ملی کردن
۸۳	اشکال گوناگون التزام دولت
۸۴	شرط ثبات در قرارداد
۸۵	نظر آرشاگا
۸۶	اعتبار شرط ثبات
۸۷	انعکاس بحث در آرای داوری تجزیه و تحلیل دوپوی در دعوی تاپکو
۸۹	رای آجیب - کنگو
۹۰	شرط ثبات جنبه استثنایی دارد
۹۰	رای خمکو درباره شرط ثبات
۹۲	دنباله بحث
۹۲	نتیجه گیری
۹۵	گفتار ششم : قطع نامه های سازمان ملل متحد و حق حاکمیت دایمی ملت ها
۹۵	جنبه های حقوقی قطع نامه های سازمان ملل
۹۵	دلایل نفی کنندگان
۹۶	دلایل اثبات کنندگان
۹۶	قطع نامه های دایر بر حاکمیت روی منابع ثروت طبیعی
۹۸	منشور حقوق و تکالیف اقتصادی
۹۹	اعتبار قطع نامه ها و آرای داوری
۱۰۰	عدم تنافی قطع نامه ها با التزامات خاص
۱۰۲	مسئله غرامت در منشور حقوق و تکالیف اقتصادی
۱۰۳	تعهدات قراردادی
۱۰۴	نظر نماینده امریکا راجع به تصمیمات سازمان ملل
۱۰۶	مواضع کشورهای صنعتی و گروه معروف به ۷۷
۱۰۷	الغای قرارداد و تبعات حقوقی آن
۱۰۸	کشاکش ها در مجامع عمومی سازمان ملل
۱۰۹	انگیزه کشمکش ها و مسئله غرامت
۱۱۱	گفتار هفتم : اصل پرداخت غرامت و مبنای حقوقی آن
۱۱۱	تضاد منافع طرفین در قراردادهای سرمایه گذاری
۱۱۲	تشکیک آرا درباره موضوع
۱۱۳	اصل جبران خسارت
۱۱۴	اوصاف غرامت
۱۱۵	غرامت متناسب
۱۱۶	آرای داوری و بحث درباره اصل غرامت و ضابطه آن

- الف. دعوی «بی‌بی» ۱۱۸
- ب. دعوی «تکراکو» یا «تاپکو» ۱۱۸
- ج. دعوی «لیامکو» ۱۱۹
- د. دعوی «امین اوایل» ۱۲۰
- یافته‌های دیوان امین اوایل ۱۲۲
- یافته دیوان آجیب-کنگو ۱۲۳
- غرامت در مصادره‌های مشروع و فراگیر ۱۲۴
- انعکاس تحولات در آرای داوری ۱۲۵
- اشاره به رأی لیتگو و جمع‌بندی رویه‌ها ۱۲۷
- بازخوانی رأی امین اوایل ۱۲۹
- تهافت در آرای دیوان داوری دعاوی ایران-امریکا ۱۳۰
- تفکیک ضرر و عدم‌النفع ۱۳۲
- مبانی حقوقی وجوب غرامت ۱۳۳
- الف. استفاده بی‌جهت به زیان غیر یا دارا شدن ناروا ۱۳۳
- ب. توضیح قاعده در مقام تطبیق با مصادیق ۱۳۴
- ج. انتقاد ۱۳۶
- د. انعکاس بحث در رأی «خمکو» ۱۳۷
- ه. تأمل بیش‌تر درباره موضوع ۱۳۸
- و. نتیجه‌گیری در خصوص مبنای حقوقی وجوب غرامت ۱۴۰
- گفتار هشتم : برداشت‌های مختلف درباره ضوابط غرامت** ۱۴۳
- تقسیمات سه‌گانه فاتوروس ۱۴۳
- مشروعیت مصادره منافاتی با وجوب غرامت ندارد ۱۴۴
- قاضی لاگرگرن و مسئله غرامت ۱۴۵
- ضابطه نرمش‌پذیر «غرامت متناسب» ۱۴۷
- جمع‌بندی نظریات درباره غرامت ۱۴۸
- داوری منصفانه در باب وجوب یا عدم وجوب غرامت ۱۵۰
- قانون حاکم در مصادره و غرامت ۱۵۱
- قانون عام و قانون خاص ۱۵۲
- قانون عام یا حقوق بین‌الملل عرفی ۱۵۳
- توضیح درباره مصطلحات ۱۵۴
- «قانون خاص» در دعاوی ایران ۱۵۵
- عهدنامه مودت و رأی دیوان بین‌المللی دادگستری ۱۵۶
- آرای اولیه دیوان داوری دعاوی ایران-امریکا ۱۵۷
- تأکید تدریجی دیوان بر اعتبار عهدنامه مودت ۱۵۸
- اهمیت «قانون خاص» در برآورد غرامت ۱۵۹
- عهدنامه‌های بازرگانی و شرط حمایت اموال ۱۶۰
- رأی «خمکو» و اعتبار عهدنامه مودت ۱۶۲

تفکیک ضابطه غرامت از روش محاسبه.....	۱۶۴
گفتار نهم : روش محاسبه	۱۶۷
مشکلات محاسبه غرامت.....	۱۶۷
مشکل ارجاع به قیمت عادلانه بازار.....	۱۶۸
مشکل اتخاذ روش مناسب ارزش یابی.....	۱۶۹
الف. روش مبتنی بر ارزش خالص دفتری.....	۱۷۰
نظر دیوان دآوری دعاوی ایران- امریکا در این باب.....	۱۷۱
توجیه عقلایی و مزایای این روش.....	۱۷۲
ب. ارزش دفتری تعدیل شده.....	۱۷۳
ج. ارزش جایگزینی.....	۱۷۳
موضع ایران در استناد به روش مبتنی بر ارزش خالص دفتری.....	۱۷۴
مخالفت دیوان دآوری دعاوی ایران- امریکا با اعمال این روش.....	۱۷۵
تطبیق روش در محاسبه ضرر واقع و عدم النفع.....	۱۷۶
غرامت یا ضرر و زیان؟.....	۱۷۸
پیشنهاد پیروی از ضابطه استرداد.....	۱۷۹
دلایل پیشنهادکنندگان این ضابطه.....	۱۸۰
د. روش محاسبه تنزیل نقدینه.....	۱۸۱
چگونگی کارکرد این روش.....	۱۸۱
دلایل توجیهی این روش.....	۱۸۲
اشکال عمده این روش.....	۱۸۳
روشی تنیده از وهم و گمان.....	۱۸۴
استدلال برآور در رد ایراد.....	۱۸۵
پاسخ استدلال برآور.....	۱۸۵
عمده تر شدن اشکال در قراردادهای درازمدت.....	۱۸۶
اشکال تأثیر عوامل ذهنی.....	۱۸۷
نادیده گرفتن مخاطرات.....	۱۸۸
احتمال وقوع مصادره در آینده.....	۱۸۹
میزان تأثیر این احتمالات.....	۱۹۰
روشی نامانوس.....	۱۹۱
امکانات درآمدزایی و فرق آن با عدم النفع.....	۱۹۲
تنزیل نقدینه و بهای واقعی بازار.....	۱۹۳
استفاده از روش تنزیل نقدینه در سرمایه گذاری.....	۱۹۴
تفاوت دیدگاه غرامت با سرمایه گذاری.....	۱۹۵
رجوع به قاعده دارا شدن غیر عادلانه.....	۱۹۶
فاصله گرفتن با واقعیت ها.....	۱۹۷
غیر قابل قبول بودن روش از نظر قضایی.....	۱۹۸
دعوی استارت و استفاده از روش تنزیل نقدینه.....	۱۹۸

خلاصه کلام درباره روش تنزیل تقدینه	۱۹۹
گفتار دهم : جمع‌بندی‌ها و استدراکات	۲۰۱
اشکال تداخل بحث‌ها	۲۰۱
دولت و مصادره‌های سنتی	۲۰۲
توسعه دایره مداخلات دولت در عصر حاضر	۲۰۳
رونق بازار عمومی‌سازی و افول آن	۲۰۴
مبنای حقوقی مداخلات دولت	۲۰۵
رویکرد مصادره از صاحب کار به موضوع کار	۲۰۶
حقوق مالی و نقش برتر آن در دنیای جدید	۲۰۷
مروری دوباره بر بحث مصادره خزنده	۲۰۷
فقدان ملاک عینی	۲۰۸
شرط ثبات در قرارداد	۲۰۹
حاکمیت دایمی ملت‌ها بر منابع ثروت خود	۲۱۱
مواضع کشورهای سرمایه‌پذیر	۲۱۲
مواضع کشورهای سرمایه‌دار	۲۱۴
برگشت به شرایط اصلی مشروعیت	۲۱۶
سوء استفاده از حق	۲۱۷
دعاوی علیه ایران در ارتباط با ملی شدن نفت	۲۱۹
دعاوی نفتی در فاصله دو انقلاب	۲۲۰
دعاوی نفتی پس از انقلاب اسلامی	۲۲۱
تحولات بیست و پنج ساله اخیر	۲۲۳
قراردادهای امروز و دعاوی فردا	۲۲۵
دست‌آورد آرای داوری در خصوص غرامت	۲۲۷
سخن آخر	۲۲۹
ضمیمه‌ها :	۲۳۱
نشانه‌های اختصاری	۲۳۳
فهرست آرای داوری ارجاع شده در این کتاب	۲۳۴
گزیده مقاله‌ها و کتاب‌ها برای مطالعه بیشتر	۲۳۹
کتاب‌شناسی	۲۵۵
واژه‌نامه	۲۵۷
فهرست تحلیلی	۲۶۳